

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

A „MAGYAR-HOLLAND TÁRSASÁG” HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-UT 4 SZ.
TELEFONSZÁM: J. 461—97—98—99.

A „Magyar-Holland Társaság” tagjai díjmentesen kapják.

Megjelenik havonta

Hollandia-nagyhatalom.

Irta: *Dr. Jordan Max*, a „Berliner Tageblatt” levelezője.

Érthetetlen, hogy miért nem adják meg Hollandiának, a diplomácia általános szóhasználatában, a nagyhatalom rangját. Katonai szempontból ez ugyan meg nem illetné Hollandiát, de igényei annál érvényesíthetőbbek, ha gazdaság-művelődési téren való úttörő teljesítményei kerülnek mérlegre. Keletindióban Hollandia mindenesetre nagyhatalom, még pedig kiemelkedő arányokban és miután ez a gyarmatbirodalom Hollandia műve, az anyaország teljes joggal követelheti, hogy egy színvonalra helyezték a többi gyarmati hatalommal.

Holland-India nagyobb Németországnál, Franciaországnál, Olaszországnál és Spanyolországnál összevéve, vízen és szárazon az európai kontinenshez hasonló kiterjedésű, a brit befolyás zónájába zártan, az indo-ázsiai embertömegek nyomásának kitéve — autonóm impérium, osztatlan egység a saját erőteljes feszültségeivel. Tényleg: mintakolónia, amiről a régi iskola imperialistái példát vehetnek.

Jáva szigete legsűrűbben lakott területe Holland-Indiának. Negyvenmillió ember lakik Angliával egyenlő nagyságú területen, majdnem egyenlő népességi sűrűségben. A hollandi gyarmatbirodalom többi részén, Szumatrában, Borneóban, Celebesben, a Molukki-szigeteken, Új-Guineában és a kis Szunda-szigeteken ellenben összesen mintegy 15 millió ember él. És körülbelül negyedmillió európai él elszórtan a rokonszenves, barna maláji lakosság között, alkalmi fehérek fekete hangyák nyüzsgő tömegében.

És e fehér kisebbségnek nincsen különösebben nehéz helyzete. Amióta a Keletindiai Társaság a XVII. század fordulóján kénytelen volt működési terét a rendes kormányzásnak átengedni, a holland gyarmatpolitikusok — bölcsen előrelátva a bekövetkező súrlódásokat — biztonsági szelepekről gondoskodtak és mindent elkövettek arra nézve, hogy a bennszülöttek barátságát megnyerjék. Előfordult ugyan, hogy nem mindig tartották be a kitűzött irányt, de a helyes irányvonal ma is fennáll és bizonyos

ellenállások dacára, mint „erkölcsi irány“ szilárdan meg van alapozva.

Voltak természetesen megrázkódtatások, amikor a világháború a sárga és barna fajok nacionalizmusát a forrpontra szította. A fehér ember tekintélye gyógyíthatatlan sebeket kapott és a lázadás szelleme még az engedelmes, békés természetű malájok közé is beférkőzött és röviddel a háború után kitörésre is került, majd 1926-ban másodszor lángolt fel. Bár ez eseményeknek nagy horderejük volt, mégis túlbecsülték jelentőségét. A hollandusok azonban maguk sem tagadják, hogy azóta — nem annyira saját ösztönük, mint inkább a szükség parancsára — még nagyobb határozottsággal követik az „etikai“ kurzust, amint azt valaha is tervezték.

Az emberbaráti szabadelvű felfogás harcban áll az imperialista felfogással, mely a gyarmati terület elhatárolt részén folyik. Az ültetvény- és bányatulajdonosok, akik valaha jobb napokat láttak, érthető módon védekeznek a kormány ígéretei ellen, amiket az — eddig előjogaik rovására — tett. Ellenállásuk a hivatalos közigazgatás „indiaivá tételével“ szemben az üzleti előnyök leplezetlenül rideg mérlegelésére támaszkodik. A hivatalos helyek azonban védekeznek az íj túlfeszítése ellen. Látták az idők jelét és elhatározásaikat nem erőszakkal, hanem kellő időben létesített kompromisszumokkal kívánják végrehajtani. Az autonóm közigazgatás felé irányuló fejlődés alapját már 25 évvel ezelőtt megvetették. A bennszülötteket céltudatosan vonták be a közös felelősségű munkába, állandóan növelték érvényesülési lehetőségeiket, míg a legmagasabb testületekbe, a „néptanácsba“ és az „indiai tanácsba“ is bejuthattak, s ezzel oldották meg a feladatot úgy, hogy egy miniszter drasztikusan így jellemezhetette a helyzetet: „Arra törekszünk, hogy önmagunkat feleslegessé tegyük!“ Ez a „kétszer ad, aki gyorsan ad“ kétségtelenül okos politikája. Az „etikai“ politika értelme utóvégre is csak egy *captatio benevolentiae*. Ez még nem jelenti azért a gyöngye kéz politikáját.

A négy esztendő előtt kitört nyugtalanyságot kommunista és pánizlám agitáció okozta. Felkeléssé nem fejlődött a dolog, mert a hatóságok azonnal erélyesen beleavatkoztak és azóta Holland-Indiában forró a talaj minden izgató számára. Új-Guineában egy büntető-gyarmatot alapítottak és ha lázító munkája közben bárkit tetten érnek, a hollandi Guyanában vendégszerető fogadtatásban részesül. Jelenleg mintegy 600 politikai internált élvezi ezt a vendégszeretetet. Nem kívánatos idegeneket rövid úton toloncolnak el, és különösen szemmel tartják az oroszokat vagy a kantoni eredetű, orosz mételivel megfertőzött kínaiakat.

Mindezen rendszabályok azonban alig volnának elegendők ahhoz, hogy a Brit-Indiában és Kínában lefolyt események visszahatásait semlegesítsék, ha ugyanakkor nem gondolnának arra, hogy a bennszülötteket békülékeny iránnyal a kondominiumnak

megnyerjék. A tehetségesek érvényesülését gondos kiválogatással segítik elő.

A felületes szemlélő előtt a tényállás paradoxonnak látszik. Ám Hollandia gyarmatbirodalmában hosszú időre szóló politikát folytat. Minden jel arra mutat, hogy mindaz, amit ma megtagad magától, holnap hasznára fog válni és hogy más gyarmati hatalmak talán később ébrednek majd arra a belátásra, amit a mai hollandi generáció utódaira már szilárd örökségként hagyhat.

Most csak az a kérdés merül fel, vajjon az átmenet nem túlgyors tempóban történik-e? Nem egészen jogtalanul hozzák fel, hogy maguknak a bennszülötteknek sem válik hasznára a hollandi közigazgatás túlgyors leépítése. Hollandia civilizatórikus feladatát Indiában mestersen oldotta meg. Csendben, minden lármás propaganda mellőzésével kultúrterületté változtatta át a trópusi vadont. Vajjon a törzsi ellentétek által szétforgácsolt, egyet nem értő, még mindig fegyelmezetlen malájok képesek volnának-e már ma saját felelősségükre folytatni a nagy művet?

Sokkal nagyobb tét forog kockán, semhogy Hollandia átengedhetné gyarmatait a véletlen fejlődésnek. Ez a trópusi kincseskamara nagyon is drága zálog és minden áldozatot megérdemel, hogy haszonélvezete a jövő számára biztosíttassék. A XVI. és XVII. század kereskedői ingó bárkákon vonultak a Molukki-szigetek felé, hogy ritka fűszereit csengő aranyra változtassák. Ma Hollandia indiai birtokai a világ gummitermelésének egyharmadát, a világ cinktermelésének egynegyed részét szolgáltatják és a világ egész chininszükségletét fedezik. 1928-ban egynegyedmilliárd forint értékű cukrot, kávé, teát, dohányt és koprát exportáltak Holland-Indiából. Szumatrán, Borneóban és a többi még alig feltárt szigeteken a szén, vas, petróleum, kén, ólom, arany, ezüst, platina, gyémánt és ki tudja, még mi minden kincs mérhetetlen bősége rejtőzik, kitermelésre várva. A külkereskedelem az utolsó 30 évben a hétszeresére emelkedett és ez még mindig csak gyenge kezdet.

Ha már előbb is túl nagy volt a terület ahhoz, hogy Hollandia egyedül és kizárólag saját erejével munkálja meg, az utóbbi években világosan kitűnt, hogy az idegen tőkesegítség milyen nélkülözhetetlen lesz a jövőben. Még nem is olyan nagyon régen Holland-Indiában a külföldi pénzkölcsönzők iránt a legnagyobb tartózkodást tanúsították, mintha minden amerikai, német vagy angol vállalat érdekeltsége a danaidák ajándéka volna, amit leplezetlen bizalmatlansággal kell fogadni. Ma már jobb belátásra jutottak. Minél nagyobb a külföldi tőke érdeklődése, annál nagyobb a garancia is a gyarmatok stabilitása iránt, mert bármily válság is állana be, a nemzetközi tőke szolidárisan lépne fel és koncentrikus diplomáciai akcióval sietne Hollandia segítségére.

Magyar-holland krónika.

Szegény tulipánhagymák!

1557 óta, amikor behozták Hollandiába a tulipánt, másodszer van most baj a kedvelt és népszerű kerti növény körül. Mind a kétszer azért, mert esett a tulipánhagyma ára. A tizenhatodik században többszáz forintba került egy-egy ritka hagyma és forradalom támadt az őstermelők között, amikor a tömegtulipán is a piacra került. Ezt a krízist tulipánforradalom néven ismeri a hollandi história. Azóta majdnem 400 esztendő múlt el és most újra közgazdasági válság dúl a tulipán miatt Hollandiában. Túltermelés van, azaz nincs elég vevő. Sok tízezer hagyma várja a vásárló külföldieket, de azok nem jönnek és a tulipánt olcsón kellene a belföldi piacra dobni. Mit csinál az elkeseredett hollandus? Azt, amit kávéjával a brazil, búzájával a kanadai, selymével a japán. Irtó háborút kezd a saját áruja, terménye ellen. A brazíliai elégeti, a tengerbe szórja kávéját, a hollandus oltott mészbe fojtja sok-sokezer tulipánhagymáját, abban a hitben, hogyha kevesebb marad, drágábban kel el. Pedig a világnak nem az a baja, hogy sokat termelnek, hanem az, hogy nincs pénz, amely vásároljon. Senki se vásárol tulipánt azért, mert kevesebb van a piacon. A történelem fel fogja egyszer jegyezni, hogy volt a földön egy őrült kor, amelyben háborún kívül pusztítottak el drága javakat, ahelyett, hogy az inségesek között osztották volna szét és ebben a vandál pusztításban még a szelíd és szép tulipánnak se kegyelmeztek meg.

Két híres hollandi festményt fedeztek fel Tokióban.

Londonból jelentik: A tokiói katonai múzeum raktárában két porlepelt régi képet találtak, melyekben a szakértők gondos tisztítás után Bartolomeus van der Hest XVI. századbéli híres holland festő két eltűnt remekművét ismerték fel. Az egyik kép Vilmos orániai herceget, Hallgatag Vilmos unokáját, a másik pedig ennek fiát ábrázolja, aki később Anglia trónjára került. Mindegyik kép értékét legalább félmillió yenre becsülik. A képeket den Heer van Papst tokiói holland nagykövet megállapítása szerint II. Vilmos, Németalföld királya 1844-ben ajándékozta Iyeyoshi Tokugawa sogunnak, amidőn Japánnal kereskedelmi szerződést akart kötni.

Németalföldi rajzok kiállítása.

A Szépművészeti Múzeum grafikai termében megnyílt az az érdekes kiállítás, melyet a múzeum németalföldi rajzaiból rendezett Hoffmann Edith dr., a grafikai osztály kitűnő vezetője. Gazdag, változatos, értékes anyag került itt bemutatásra, a XV—XIX. század legkiválóbb művészeinek toll-, kréta-, ceruza-rajzaiból és akvarell-lapjaiból. Mirou, a két Bruegel, Coniuxloo, Bloemaeri, Van Dyck, Cuyp, Van Ostade, Ruysdael, Rembrandt, Rubens, Jordaens, Speckaert, Nouwerman, Jangkind és Van Gogh mellett a kisebb mesterek egész sora képviselve van a gondosan válogatott és szakszerűen rendezett kollekcióban, amely — nevelő hatása mellett — műértők számára ritka öröm és tiszta művészi gyönyörűség forrása. A részletes leíró-katalógus szerkesztése ugyancsak Hoffmann Edith érdeme.